

ויחי

אמת. צא וראה מה אכן יצא מחסדיו אלה, שקליטתם הטובה במצרים נהפכה עליהם לרועץ, והתחילו המצריים לענותם בחומר ובלבנים והטביעו זרעם ביאור. משא"כ נשיאת אביו ממצרים הטמאה לקבורה בחברון, אשר על ידה השריש בעם את האמונה בתחיית המתים והשארית הנפש, היא היא מעשה החסד האמיתי והמוחלט ביותר, אשר לעולם לא יעלה ספק בלבך על השלכותיו. זהו חסד של אמת, חסד אמיתי.

משולחן גבוה בשם "דבי משה מרדכי אפשטיין"

מעלת ביקור חולים

וַיִּתְחַזַּק יִשְׂרָאֵל וַיָּשָׁב עַל הַמִּטָּה (מח,ב)

ב"מדרש תלפיות" (ענף יעקב) מביא בשם ספר "מנחה בלולה", וכן מובא בשם הגר"א, מכאן, רמז למה שאמרו חז"ל שהמבקר את החולה נוטל אחד משישים (60) מחליו, שקודם שבא יוסף לבקר כתיב "הנה אביך חולה" הנה בגימטריא שישים (60), ולאחר שבא אליו כתיב "וישב על המטה" המטה בגימטריא נ"ט (59), שכבר הוקל חלק אחד מחליו.

אוצרות התורה

ישמח במעלת חברו

וַיִּבְרַכְם בַּיּוֹם הַהוּא לְאִמּוֹר כִּי בָרַךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יְשָׁמְךָ אֱלֹדָקִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה וַיִּשֶׂם אֶת אֶפְרַיִם לְפָנָי מִנַּשֶּׁה (מח, כ)

יש להבין, מה מיוחד כל כך בברכת מנשה ואפרים, עד שאמר יעקב אבינו, שהבא לברך את בניו, יברכם ויאמר, "ישמך אֱלֹדָקִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה"?

יש לבאר, יש לאדם קושי גדול לראות חבירו השווה לו, מצליח יותר ממנו ועולה לגדולה, ובפרט קשה הדבר לאח גדול הרואה את אחיו הצעיר מצליח יותר ממנו, וכמו שרואים, שקין הרג את הבל אחיו משום שקינא בו. ואילו מנשה, על אף שהיה אחיו הגדול של אפרים לא קינא בו, וקיבל באהבה את העובדה שאפרים ראוי לברכה יותר ממנו, כשיעקב שם את ימינו על ראשו.

לכן נשארה לדורות הברכה "ישמך אֱלֹדָקִים כְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשֶּׁה", שיזכו הדורות הבאים ללמוד ממעשיהם של אפרים ומנשה, ותשרור אהבה ואחוה בין האחים, ללא קינאה ותחרות.

להחענג בתענוגים

פרשה זו סתומה!

וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עָשָׂר שָׁנָה (מז, כח)

למה פרשה זו סתומה? לפי שכיון שנפטר יעקב אבינו, נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד, שהתחילו לשעבדם. (רש"י בראשית רבה)

לכאורה, אם אין הפסק בין הפרשיות (שזו הכוונה ב"פרשה סתומה"), מנין לו לרש"י שיש כאן פרשה נפרדת כלל? כך הקשה הרא"ם. יש לתרץ, בסוף הפרשה הקודמת, נאמר "ויפרו וירבו מאוד". וידוע מה שאמרו חז"ל שהריבוי התחיל רק כאשר החלו המצריים לשעבד את בני ישראל, כמו שנאמר "וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרץ".

ומבואר במדרש שהשעבוד לא התחיל רק לאחר מיתת יעקב. ומעתה קשה מדוע נאמר "ויפרו וירבו מאוד", עוד לפני מיתת יעקב? בהכרח עלינו לומר את הכלל הידוע של "אין מוקדם ומאוחר בתורה", ואכן בפועל היה הריבוי רק לאחר מיתת יעקב ותחילת השעבוד. אולם על כך יקשה שהרי בפרשה אחת אין אומרים כלל זה, רק בשתי פרשיות? אלא בודאי ש"ויגש" ו"ויחי" הן שתי פרשיות, אף שאין ביניהן הפסק. מעתה יפה הקשה רש"י: "למה פרשה זו סתומה, ואין בה הפסק"

כמוצא שלל רב בשם "בכור שור" פסחים דף ו

חסד של אמת!

וְעֵשֶׂת עַמְדֵי חֶסֶד וְאֵמֶת אֵל נָא תִקְבְּרֵנִי בְּמִצְרַיִם (מז,כט)

חסד ואמת, חסד שעושיין עם המתים הוא חסד של אמת, שאינו מצפה לתשלום גמול (רש"י)

לכאורה מובנים הם הדברים באדם זר, אבל כאן שבן מוביל את אביו לקבורה, האם חסד שכזה יקרא חסד של אמת, הלוא אביו הוא שגידלו וטיפחו והבן מחויב בכבודו, אם כן אין זה איפוא אלא תשלום גמול על העבר. ועוד כיצד ביטל יעקב באחת את כל החסד שעשה יוסף עם בית יעקב במצרים, עד מותו ממש, וכי זה אינו חסד של אמת. והנראה, כי חסד שעושה אדם בעיני העולם, הגם שחייב המקבל להכיר, עדיין לא ניתן לכנותו חסד אמיתי. שכן מי ערב לנו שטובה זו אכן טובה היא ולא רעה, הרי איננו יודעים מה יצמח ממנה בעתיד. לא כן חסד של עניני שמים, כיון שהדברים נצחיים המה, מובטחים אנו שאך טובה וחסד יצמח ממנו. לפיכך חסד של אמת יקרא. כי הוא חסד אמיתי בתכלית. רוב השפע שהרעיף יוסף על משפחתו, אמנם חסד גדול הוא, אך אינו ידוע תוצאותיו, לפיכך אינו של

תפילה ובקשה

אֲשֶׁר לְקַחְתִּי מִיַּד הָאֱמִירִי בְּחֶרֶב־וּבְקִשְׁתִּי (מח,כב)

ותרגום אונקלוס, ש"חרכי" היינו "צלותי" (תפילה), ו"קשתי", היינו "ובעותי" (בקשתי). מה ההבדל ביניהם? באר "המשך חכמה": אדם שכוון בברכת אבות יצא חובת תפילה, אף שבישאר חלקי התפילה לא כוון. ולכאורה, מדוע שיצא אדם ידי חובתו בתפילה שברובה כלל לא כוון ו'ראשו' לא היה בה? אלא, שמאחר ואנשי כנסת הגדולה תיקנו זאת, דומה הדבר לכביש סלול שכל מי שנוסע בו מגיע למחוז חפצו, הגם שבאמת תפילה כזאת אינה מן המשובחת. אך כשמדבר בבקשה מיוחדת שאדם רוצה להוסיף ב"שומע תפילה", כאן כבר נדרש ממנו לכוון בבקשתו, אחרת אין לו סיכוי, שכן, ברגע זה כביכול, "ממציא" את התפילה ולכן עליו להשקיע בה כונה רבה. זה ההבדל בין תפילה לבקשה, והוא בא לידי ביטוי גם בהבדל בין חרב לקשת: החרב מצד עצמה היא מסוכנת, אם אדם חלילה, יפול עליה, הוא יפגע. הקשת לעומת זאת, מצד עצמה אינה מסוכנת, רק כוחו של המשתמש בה הופך אותה למסוכנת. לכן קורא יעקב לתפילה חרב, ולבקשה קשת, כי על הבקשה יש לעמול הרבה ולכוון, מה שאין כן בתפילה שהעבודה הנדרשת בה פחותה. זהו מה שאמר דוד המלך: "שמע ה' את תחינתי ה' תפילתי יקח" (תהלים ו, י), כלומר: אם שמע ה' את תחינתי הנקראת הקשת, כל שכן שאת תפילתי יקח.

ומתוך האור

התורה, טוב וגם נעים

וַיֵּרָא מַנְחֵה פִּי טוֹב וְאֵת הָאָרֶץ פִּי נַעֲמָה וַיֵּיט שְׁכָמוֹ לְסִפֵּל וַיְהִי לְמַס עֶבֶד (מט, טו)

דורשים חז"ל (בראשית רבה צח, יב): "וַיֵּרָא מַנְחֵה פִּי טוֹב", זה התורה, שנאמר (משלי ד, ב) "כי לקח טוב נתתי לכם", "וְאֵת הָאָרֶץ פִּי נַעֲמָה", זה התורה, שנאמר (איוב יא, ט) "ארוכה מארץ מידה", "וַיֵּיט שְׁכָמוֹ לְסִפֵּל", עולה של תורה.

מה ההבדל בין "טוב" ל"נעים"? הטוב הוא טוב בעצם, דבר שהוא טוב בעצמותו. אבל יש דבר שבעצמותו הוא לא טוב אבל הוא "נעים", ערב ונחמד לאדם. התורה היא "מנוחה" והיא טוב, אך התורה היא גם "נעימה", מתוקה וערבה, ולכן יש לקבל באהבה וברצון עול תורה. הרב מישקובסקי זצ"ל מפרש: "וַיֵּרָא מַנְחֵה פִּי טוֹב", התורה היא טוב בעצם. לעומת זאת, "וְאֵת הָאָרֶץ פִּי נַעֲמָה", העולם הזה אינו טוב, אלא רק נעים וערב. לכן "וַיֵּיט שְׁכָמוֹ לְסִפֵּל", בחר בטוב, לא בנעים, וקיבל עליו עול תורה.

אמנם כל זה רק בהתחלה, בהתחלה זה טוב ולא נעים, כי כל ההתחלות קשות, אולם לאחר שמקבלים עול

תורה ועמלים בה, התורה נעשית גם טוב וגם נעים. "אשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו". אנו מבקשים "והערב נא", שהתורה תיערב לנו, תהא ערבה ומתוקה, ומכל מקום יש להטות שכס ולקבל עול תורה ולעמול בה, גם כשעדיין איננו זוכים להרגיש את ערבותה ואת נעימתה.

יחי ראובן

הלכה: לראות האותיות בעת ההגבהה

כתב השו"ע (או"ח ס' קלד ס"ב): שמצוה על כל האנשים ונשים לראות הכתב וכו', ומ"ב (סקי"ב) כתב: בשם המקובלים טוב שיראה האותיות עד שיהיה יכול לקרותם שעל ידי זה נמשך אור גדול. וטוב שיסתכל בתיבה שאות ראשנה שלה כמו אות ראשנה שבשמו, אך אם ממקומו הקבוע בביהכ"נ אין יכול לראות האותיות אלא צריך להתקרב הרבה לס"ת כדי לראות הכתב אל יעשה כן אלא למי שמוחזק למדקדק במעשיו דאל"כ יש בזה משום מיחזי כיוהרא.

פסקי תשובת חלק ב'

פתגם: הסכלנות היא עץ ששורשיו מרים אך פירותיו מתוקים.

ספר "שמחלה"

חקירה: אין אומרים שירה אלא על היין

היין מחייב את השירה, או שהקרוב מחייב את השירה, אך קיום השירה הוא רק על היין (חידושי ר' שמואל פסחים עמוד פח)

ספר "קובץ יסודות וחקירות"

סיפור: מים מתוקים

מחבר הביא את ספרו "מים מתוקים" לרבי איזיל חריף, כדי שיעיין בו ויתן את הסכמתו. הציץ רבי איזיל בספר וראה שהוא מביא דברים של אחרים לא בשם אומרם. ניצענע בראשו ואמר: ספר זה, שמו נאה לו והוא נאה לשמו. שכן מקרא מפורש הוא בספר משלי "מים גנובים ימתקו..."

ספר "חד וחלק" חלק ד'

שבת שלום!

יוצא לאור לרפואה שלימה של ג'ינט מסעודה בת ג'ולי יעל, דינה בת מרים, דניאל בן רחל, רפאל יהודה בן מלכה, שמעון בן נונא, בנימין יעקב בן זוהרית רות.

יוסף ג'רמון כולל עקס לע בען

לכל עניני הדף נא לפנות במייל ל:
germon73@hotmail.fr

ניתן למצוא את העלון: www.kollel-aixlesbains.fr